

Beszámoló a Gödöllői Szent István Egyetem Szakfordító szakmai napjáról

A Szent István Egyetem Gazdaságtudományi Kar Társadalomtudományi és Tanárképző Intézetének Kommunikációtudományi Tanszéke 14. Szakfordító szakmai napját 2015. január 22-én tartotta meg. A rendezvény minden év januárjának harmadik csütörtökén nyitja meg kapuit az érdeklődők előtt. A szakmai nap középpontjában a délelőtti programban a terminológia innovatív oktatása a szakfordítóképzésben, délután pedig a terminológiamenedzsment a cégek és a fordítóirodák gyakorlatában témája állt. A szakmai napot kerekasztal-beszélgetés zárta számos cég részvételével. A konferenciát házigazdaként Káposzta József dékán (SZIE GTK) nyitotta meg, aki az egyetem egyre kiemelkedőbb szerepét hangsúlyozta a felsőoktatásban, mely a hazai és külföldi hallgatók növekvő számának és a tudományos munka eredményeinek köszönhető. Beszédét az „értékteremő szemléletmód” mottójával zárta. Ezt követően a résztvevőket az Európai Parlament magyar fordítószolgálatának osztályvezetője, Villányi József üdvözölte, aki kifejtette, mennyire értékeli, hogy a tudomány és az Európai Unió képviselői mellett a piaci szereplők is jelen vannak. Felhívta a figyelmet az Európai Unió szerepére: az unió ötszázmilliós piacot teremtett, ahol a négy alapelv (a személyek, a tőke, az áruk szabad áramlása, valamint a szolgáltatásnyújtás szabadsága) mellett a gondolatok és vélemények szabadságának elve mintegy ötödik elvként formálódott ki. Beszédét Umberto Eco szavaival zárta: „Európa közös nyelve a fordítás”.

Veresné Valentinyi Klára (SZIE TTK) *Olvassuk újra a „klasszikusokat”!* című előadása során a *Szaknyelv és Szakfordítás* című folyóirat születéséről beszélt, majd kronologikus sorrendben a kiadvány néhány terminológiai témakörű cikkét ismertette. A periodika alapítása Dróth Júlia és Heltai Pál nevéhez fűződik, a kiadvány első száma 2000-ben látott napvilágot. Az előadó néhány írást külön kiemelt, többek között szó esett a 2004-es kiadványból *Terminus és köznyelvi szó* (Heltai Pál), *Gyakorlati terminológia* (Kis Ádám), *A magyar szaknyelvi terminológia egységesítésének igénye a szakfordításban* (Dróth Júlia) című tanulmányokról. Fischer Márta, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Idegen Nyelvi Központjának egyetemi docense a *Terminológiaoktatás – mit, mennyit, hogyan?* címmel tartott előadásában elsősorban a terminológia oktatásához kapcsolódó kérdésekkel foglalkozott, és konkrét oktatási módszereket ajánlott a terminológiaórák színesebbé tétele érdekében. A feladattípusok ismertetése közben olyan kérdések is felvetődtek, mint például a honosítás-idegenítés dichotómiája és a fordító választási lehetőségei, valamint az erre vonatkozó stratégiák oktatása. A két előadást követő hozzászólások a korábban elhangzottakat a fordítás gyakorlati tapasztalataival gazdagították.

Villányi József az uniós joganyag fordításához kapcsolódó sajátosságokról és nehézségekről számolt be. Megismerhettük az eltérő nemzetiségű és történelmű országokat összefogó unió

egységes terminológiai rendszerének problémáit, és betekinthettünk a jogi normák esetében felmerülő szabályok és kihívások világába. Példaként az előadó a jogi norma érthetőségének, átültethetőségének, továbbá a jelentés és joghatás azonosságának követelményét említette meg. Ezzel szoros összefüggésben – és az előző előadással összhangban – ismételen felvetődött a honosítás versus idegenítés problémaköre, amely különösen az olyan nemzetállamok jogi terminusainak alkalmazása esetében okoz dilemmát, ahol az idegen nyelvű terminusnak az adott jogrendszerben nincs megfelelője, múltja. Az előadó sikerként könyvelhette el például hozzájárulását a *jogi aktus* terminus meghonosításához a magyar jogi szaknyelvben. A *kár* terminus pedig attól függően okoz fordítási nehézségeket, hogy az adott jogrendben a vagyoni kár fogalmi jellemzőit is magába foglalja-e, vagy sem. A problémák megoldását egyfelől elősegíti, hogy az unió a tagországok számára irányelveket fogalmaz meg, amelyek a fordítási gyakorlatban nagyobb mozgásteret biztosítanak, másfelől a fordítói munkát a tapasztalatok rögzítésére és közzétételére alkalmas terminológiai adatbázisok támogatják. Az előadó hangsúlyozta még, hogy az uniós fordítások a terminológia szempontjából különösen előnyös helyzetben vannak, mert a munkatársak előképzettségüket tekintve különböző szakmákat képviselnek (úgy mint orvos, jogász, mérnök, közgazdász).

Mészáros Ágnes a Budapesti Gazdasági Főiskola Gazdálkodási Karának főiskolai docense a diakrón szakszókincsvizsgálat elméleti és gyakorlati kérdéseit mutatta be. Kulcsmondata így hangzott: „a nyelv él, változik, és a változás törvényszerűsége megismerhető”. Az időben változó szakszókincset az egészség-gazdaságtan területéről hozott példákon keresztül érzékelte, a diakrón vizsgálat fő kérdéseinek fókuszba helyezésével. Az előadás bemutatta, milyen eredményekhez vezet a diakrón szemléletmód. Érdekességként megemlíthető, hogy az elemzések alapján kiderült, a gazdaságtan nyelve archaizálódik a legrovidebb idő alatt.

Az ebédszünetet követően Faludi Andrea (ELTE BTK FTT Fordítástudományi Doktori Program, LEG Zrt.) a résztvevőket a fordítástámogató adatbázisok világába vezette be, és ehhez egy kérdőívves kutatás eredményeit társította. A fordítók körében végzett kutatás többek között arra a kérdésekre kereste a választ, hogy a fordítói adatbázisok mennyire ismertek, és melyek az ezzel kapcsolatos fordítói elvárások. A megkérdezettek fele négy vagy annál kevesebb adatbázist ismert az összességében felsorolt 89 adatbázisból, melyek használatának gyakoriságára is fény derült: 1. Linguee, 2. Glosbe (korpuszalapú szótárak), 3. Sztaki (elektronikus szótár), 4. EUR-Lex (kereshető párhuzamos szövegek gyűjteménye), 5. IATE terminológiai adatbázis, 6. ProZ.com–KudoZ (fordítói terminológiai közösségi fórum). Az adatbázis kiválasztásánál a kontextus számított a legfontosabbnak, és az adatok forrásának minősítése mindössze az ötödik helyet érte el a válaszadók körében. A továbbiakban a résztvevők képet kaphattak az adatbázis típusairól, így például a referencia-adatbázisokról, a teljes szövegű adatbázisokról, az előre strukturált adatbázisokról, valamint a kevésbé közismert könyvtári adatbázisokról (például az Országos Széchényi Könyvtár Tezaurusz/Köztzaurusz adatbázisáról). Az előadás a jövőbeli fejlesztési lehetőségek példáival zárult.

Demeczky Jenő (IBM Magyarország Kft.) a szakfordítói munka szervezéséről, a gyorsuló műszaki fejlesztés kihívásairól beszélt. Az elmúlt húsz évben hűsszorosára nőtt a szoftvertermék-kibocsátás, s a fordítás elvégzésére sok esetben mindössze egy-két óra áll rendelkezésre. A fordítás nélkülözhetetlenségét illusztrálja az a statisztikai adat, mely szerint a fogyasztók 75%-a a saját anyanyelvén működő szoftvert szeret vásárolni. A gépi fordítás napjainkban elősegíti a fordítói munkát, figyelemre méltó azonban, hogy a bemutatott statisztikák alapján a gépi fordítás hasznosíthatósági indexe a magyar nyelv fordítási gyakorlatában meglehetősen alacsony. A továbbiakban az előadó a fordítással és a terminológia használatával kapcsolatos követelményekre tért ki, a fordított szöveg érthetőségének, a következetes terminológia adott

kontextuson belüli alkalmazásának, továbbá a terminológiai rendszer kialakításának a jelentőségéről szolt. A minőségi terminológiakezelés ugyanis számos előnnyel jár: tágabb értelemben javítja a vállalatról kialakított képet, elősegíti a vevőkör bővítését, továbbá növeli az ügyfél-elégedettséget. Szűkebb értelemben pedig – a vállalat belső működésére vonatkoztatva – a munkafolyamatok hatékonyságát, a honosítás eredményességét növeli, a javítási, szerkesztési költségeket és a fordításra fordított időt csökkenti.

Az előadásokat követően a kerekasztal-beszélgetés a terminológia gyakorlati oldalának megismerését tette lehetővé. A teljes beszélgetés *Terminológiamenedzsment a cégek és fordítóirodák gyakorlatában* címmel megtekinthető a fordit.hu honlapján (<http://www.fordit.hu/cikkek/2015-02-23-terminologiamenedzsment/>), így a következőkben az elhangzottakból csupán néhány fő kérdéskört emelünk ki. Moderátori szerepében elsőként Kis Ádám kérte fel a piaci oldalról megjelent képviselőket a terminológiával kapcsolatos tevékenységük bemutatására, majd Kis Balázs oktatói és terminológiai szoftverkonstruktori minőségében kérdéseket tett fel többek között a terminusok kialakulásával, elterjedésével, menedzselésével s a fejlesztési lehetőségekkel kapcsolatban. A BOSCH képviselőjében Vági-Benyó Adrienn logisztikai kontroller és projektvezető a német vállalat globális kapcsolatrendszerét, a vállalat sajátos kommunikációját, fordítási és terminológiai sajátosságait, módszereit ismertette. A belső globális intranetes vállalati rendszer mellett a jövőben a terminológia magyarországi kezelésének fejlesztését, azaz egy specifikus terminológiai szolgálat létrehozását, valamint egy terminológiai program alkalmazását tartotta fontosnak. Ezt követően Papp Eszter (LEG Zrt.) beszélt arról, hogy fordítási munkájuk jelentős részét alvállalkozók közreműködésével készítik a Suzuki számára, a forrásnyelvük jellemzően az angol, s leginkább szervizkönyveket és kezelési útmutatókat fordítanak. Ezenfelül a terminológiai adatokat készítik elő, és a kész szövegeket ellenőrzik terminológiai szempontból. Tevékenységük összetettségére utal például, hogy a szervizkönyv hozzávetőlegesen 8000 terminológiai egységet tartalmaz hat nyelven, a munkafolyamatok hatékonyságát azonban megnehezíti a megfelelő szakmai konzultáció, valamint a „jól megírt, következetes terminológiát használó, hibamentes forrásdokumentum” hiánya az anyacég oldaláról. Az AUDI Akademie Hungaria Kft. képviselőjében Csökör Ildikó először a vállalati profilt mutatta be, amely kiemelten felnőttképzési, továbbképzési szolgáltatásokat nyújt az AUDI számára, ugyanakkor a nyelvi szolgáltatásokat (fordítást, tolmácsolást) is feloleli. A gyártás és a gyártástámogató műszaki szaknyelv a fő szakterületük, amelyet jogi, gazdasági jellegű fordítási feladatok egészítenek ki. A fordítási feladatok végzésekor a legfőbb terminológiai kihívást a folyamatosan változó, és – megoldások hiányában – a magyar viszonylatokban is olykor német nyelven használt autóiari terminusok jelentik. A fejlesztendő területek között megemlítette egy olyan internetes felület létrehozásának igényét, melyen keresztül a terminológiai adatbázishoz a fordítók és a vállalati munkatársak egyaránt hozzáférhetnének. Turcsán László műszaki vezető a Mercedes-Benz Hungária Kft. vonatkozásában fő profilként a márkakereskedők járműértékesítését és a szervizeléshez kapcsolódó tevékenységeket határozta meg, amelyhez természetesen műszaki terminológia kapcsolódik. Az egységes terminológiai rendszer 2007-től folyamatosan formálódik, a terminológiához részletes irányelveket kapnak a központtól, s ennek alapján Turcsán feladata, hogy céges szinten az egységes terminológia létrehozását koordinálja. A fordítói tevékenység ellenőrzését piaci, szakmai és magyar nyelvhelyességi szempontból vizsgálják. Az esetlegesen felmerülő problémák megoldására ugyan vannak igénybe vehető forrásaik, a terminológiamenedzsment megfelelő színvonalú ellátása idő- és energiaigényes. Demeczki Jenő (IBM Magyarország Kft.) a vállalatuknál folyó terminológiai munka menedzselésének gyors és hatékony módját, a terminusok for-

dítási problematikájának eredményes megoldásait mutatta be. A terminológiai és fordítási feladatok megkönnyítésének egyik formáját abban látja, hogy az új angol terminusokat az angol anyanyelvű terminológusok rögzítsék a többnyelvű terminológiai adatbázisban. Kis Balázs gyakorlatias megközelítése szerint globális világunkban már „semmilyen garancia nincs arra, hogy egy angol terminus egy angol anyanyelvű kezéből kerül ki”.

Heltai Pál záróbeszédében összefoglalta a konferencián elhangzottakat, végül a szakszerű fordítás fontosságára hívta fel a figyelmet. A szakmai nap programjáról a fordit.hu honlapján szereplő programleírásnak és az általuk készített felvételeknek köszönhetően az érdeklődők utólagosan további információkat szerezhetnek a következő elérhetőségen: <http://www.fordit.hu/cikkek/2014-12-19-godolloi-szakfordito-szakmai-nap-2015/>. A változatos programnak és a kiválasztott témakörök sokoldalú, elméleti és gyakorlati megközelítésének köszönhetően a rendezvény elméleti és gyakorlati síkon egyaránt gazdagította terminológiai és fordítási ismereteinket.

Nagy Ágnes és Tamás Dóra

TINTA KÖNYVKIADÓ

TUKACS TAMÁS

TÚLZÁSBA VITT SZAVAK

A fokozó értelmű szókapcsolatok magyar–angol szótára

246 oldal, 2990 Ft

A *Túlzásba vitt szavak* című szótár 1000 fontos magyar szó alá besorolva összesen 12 000 fokozó szókapcsolatot tartalmaz két nyelven. A *győzelem* főnév alatt például megtaláljuk a *fényes győzelem* kifejezést, amelyet angolra *magnificent victory* alakban fordíthatunk. Ha egy magyar főnévhez vagy melléknévhez keresünk nyomatékosító jelzőt, esetleg arra vagyunk kíváncsiak, hogy egy ige mellett leggyakrabban melyik határozót használhatjuk, nincs más dolgunk, mint fellapozni a magyar nyelvű címszót. A kötetet 1200 angol fogalmat tartalmazó mutató zárja, amely az olvasót a magyar címszóhoz irányítja.

A *Túlzásba vitt szavak* a magyar szótáriradalomban egyedülálló szerkezetű magyar–angol szótár, amely nemcsak angolul tanulók, hanem angoltanárok és fordítók érdeklődésére is számot tart.

TUKACS TAMÁS, a szótár összeállítója a Nyíregyházi Főiskola Angol Nyelv és Kultúra Intézeti Tanszékének adjunktusa. PhD-fokozatát 2010-ben a Debreceni Egyetemen szerezte meg. Kutatási területe a modernista angol próza.

Megvásárolható a kiadóban:

TINTA KÖNYVKIADÓ

1116 Budapest, Kondorosi út 17.; Tel.: (1) 371-0501; fax: (1) 371-0502

E-mail: info@tintakiado.hu; honlap: www.tintakiado.hu

Tisztelt Olvasó!

Az elmúlt három évben Medgyes Péter főszerkesztővel célunk az volt, hogy a *Modern Nyelvtanítás* a felsőoktatásban dolgozó alkalmazott nyelvészek és nyelvtanárokon kívül a közoktatásban tevékenykedő kollégák számára is hasznos folyóirat lehessen. Ennek érdekében új rovatokat hoztunk létre, valamint arra törekedtünk, hogy a cikkek nyelvezete érthető, tartalma pedig érdekes és jelentős legyen. Ezt a kettős hagyományt szeretnénk a szerkesztőbizottság tagjaival a jövőben is folytatni. Örömmel tájékoztatom Önöket, hogy 2015-től ezt a munkát a korábbi, valamint új rovatvezetők is támogatják. Várjuk Olvasóink segítségét abban, hogy minél több nyelvtanárhoz, alkalmazott nyelvészeti iránt érdeklődő kollégához eljuthasson folyóiratunk az oktatás és a tudományos élet különböző szinterein.

Dróth Júlia

A XXI. évfolyam 1. számának szerzői

BODÓ CSANÁD, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest (bodocsan@caesar.elte.hu)

BUDAI LÁSZLÓ, Eszterházy Károly Főiskola, Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék, Eger (drbudailaszlo@freemail.hu)

CSETNEKI SÁNDORNÉ BODNÁR ILDIKÓ, Miskolci Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Modern Filológiai Intézet, Alkalmazott Nyelvészeti és Fordítástudományi Tanszék, Miskolc (ildikobodnar@gmail.com)

FARKAS NÓRA, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Budapest (simbremyne@googlemail.com)

GAZSÓ MELINDA, Karinthy Frigyes Két Tanítási Nyelvű Gimnázium, Budapest (gazsomelinda@gmail.com)

HOLLÓ DOROTTYA, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Angol–Amerikai Intézet, Angol Nyelvpedagógia Tanszék, Budapest (hollo.dorottya@btk.elte.hu)

IVÁNYI RUDOLF, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi Doktori Iskola; Budapesti Osztrák Iskola, Budapest (ivanyi@osbp.hu)

MAJOR ÉVA, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Angol Nyelvpedagógia Tanszék, Budapest (majore@caesar.elte.hu)

NAGY ÁGNES, Budapesti Corvinus Egyetem Társadalmi Kommunikáció Doktori Iskola, Budapest (nagy.tanar@windowslive.com)

SIMON KRISZTIÁN, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Pécs (skrisztian88@gmail.com)

SIMON ORSOLYA, Pannon Egyetem, Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar, Alkalmazott Nyelvészeti és Nyelvtanítási Intézet, Veszprém (drsimono@gmail.com)

TAMÁS DÓRA, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Fordító- és Tolmácsolás Tanszék, Budapest (tamas.dora.dr@gmail.com)

TERTS ISTVÁN, Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Nyelvtudományi Tanszék, Pécs (terts@nyi.bme.hu)

TÓTH ZSUZSA, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar, Angol–Amerikai Intézet, Piliscsaba (toth.zsuzsa98@yahoo.com)

VARGHA KATALIN, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Irodalomtudományi Doktori Iskola, Budapest (antiproverb@yahoo.com)